

Samenvatting advies 'spreidingswet'

Gepubliceerd op 6 februari 2023

De Afdeling advisering van de Raad van State heeft op 1 februari 2023 haar advies vastgesteld over het wetsvoorstel 'gemeentelijke taken mogelijk maken asielopvangvoorzieningen'. Het voorstel is bekend geworden onder de naam 'spreidingswet'. Het advies is op 6 februari 2023 openbaar gemaakt en gepubliceerd op de website van de Raad van State.

Stelselwijziging

Op dit moment is het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COa) afhankelijk van vrijwillige medewerking van gemeenten om opvangplaatsen voor asielzoekers mogelijk te maken. De regering wil dat veranderen. Daarom stelt zij voor om gemeenten een wettelijke taak te geven in het opvangen van asielzoekers. Het wetsvoorstel is geen tijdelijke noodwet maar een permanente regeling voor een nieuw stelsel van asielopvang. Dat stelsel moet er ook voor zorgen dat de opvang van asielzoekers beter wordt verspreid onder de gemeenten waarmee de onderlinge solidariteit wordt bevorderd.

Procedure van verdeling

Om tot een verdeling van het aantal opvangplaatsen over de gemeenten te komen maakt de minister van Justitie en Veiligheid eens per twee jaar een inschatting van het aantal op te vangen asielzoekers. Zij vertaalt dit naar een mogelijke verdeling van asielzoekers over alle gemeenten. In elke provincie overleggen gemeenten over de verdeling, onder leiding van de commissaris van de Koning. De minister ontvangt hiervan het verslag en neemt daarna een besluit over de verdeling. Daaruit volgt welke gemeente in opvangplaatsen moet voorzien en hoeveel opvangplaatsen dat moeten zijn. Daarnaast kunnen gemeenten op verschillende momenten een financiële bonus ontvangen, bijvoorbeeld wanneer zij vrijwillig opvangplaatsen aanbieden.

De Afdeling advisering vindt het noodzakelijk dat er een solide en duurzaam stelsel van asielopvang tot stand komt. De huidige situatie in de asielopvang maakt dit extra urgent. Maar de voorgestelde procedure is onnodig complex en roept indringende vragen op of deze wel uitvoerbaar is.

Complexiteit

De complexiteit zit in het feit dat gemeenten aan de ene kant opvangplaatsen bij de minister kunnen aanbieden en daarbij een bonus kunnen ontvangen en aan de andere kant, op een later moment, binnen de provincie met elkaar moeten afstemmen welke gemeenten de overige opvangplaatsen gaan

realiseren. Dat leidt tot onduidelijkheid over de precieze taakstelling. De verdelingsprocedure en de ingebouwde financiële prikkels hebben bovendien een competitief element in zich en dragen niet bij aan de solidariteit tussen gemeenten die de regering op het oog heeft.

Onduidelijkheden

Daarnaast zijn veel aspecten uit het wetsvoorstel nog onduidelijk, bijvoorbeeld over de precieze rol van provincies en die van het COa. Ook de termijn waarbinnen de gemeenten de opvangplaatsen moeten realiseren is niet duidelijk. Die duidelijkheid is wel nodig is voor bijvoorbeeld het interbestuurlijk toezicht en de afhandeling van juridische procedures. Ook zijn veel aspecten van het wetsvoorstel nog niet uitgewerkt, zoals hoe de verdeling van opvangplaatsen over provincies en gemeenten precies tot stand komt. De verdeling raakt echter de kern van het wetsvoorstel en kan niet zonder meer op een later moment in bijvoorbeeld een algemene maatregel van bestuur worden geregeld. Het feit dat veel aspecten uit het wetsvoorstel nog niet uitgewerkt zijn, zorgt er ook voor dat partijen die over het wetsvoorstel zijn geconsulteerd onvoldoende in staat waren om de gevolgen voor de uitvoering goed in kaart te brengen. Ook zijn adequate financiële randvoorwaarden nodig.

Alternatief: sluit aan bij procedure voor huisvesting statushouders

De Afdeling adviseert een eenvoudiger systematiek van het wetsvoorstel en wijst daarbij op de procedure die geldt voor huisvesting van statushouders. Aansluiting bij die procedure zorgt voor een duidelijke wettelijke taakstelling voor alle gemeenten, maar geeft gemeenten nog steeds de mogelijkheid samen te overleggen en afspraken te maken over het aantal opvangplekken dat iedere gemeente realiseert. Daar komt bij dat als aangesloten wordt bij de procedure voor huisvesting van statushouders, de opvang van asielzoekers en de huisvesting van statushouders in onderling verband kan worden bekeken en kan worden afgestemd op de mogelijkheden van gemeenten. Het advies aan de regering luidt dan ook om het wetsvoorstel aan te passen, voordat het bij de Tweede Kamer wordt ingediend.